

Perina Vukša Nahod

NAGLASNE PARADIGME PRIDJEVA U SLIVANJSKIM GOVORIMA

dr. sc. Perina Vukša Nahod, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, pvuksa@ihj.hr, Zagreb

izvorni znanstveni članak

UDK 811.163.42'282(497.5 Slivno)

rukopis primljen: 15. 3. 2017.; prihvaćen za tisak: 30. 4. 2017.

U radu se na temelju vlastita terenskoga istraživanja donosi sinkronijski prikaz naglasnih paradigama pridjeva u slivanjskim govorima Slivna Ravnoga, Mihalja, Blaca i Podgradine u Neretvanskoj krajini, koji su dio istočnohercegovačkoga dijalekta, slivanjsko-zažapskoga govornog tipa. Nadalje, utvrdit će se naglasne varijacije u ostalim, posebice dodirnim, istraženim štokavskim govorima.

Ključne riječi: *štokavsko narječje; slivanjsko-zažapski govorni tip; pridjevi; naglasne paradigme*

1. Uvod

Slivno Ravno područje je koje se nalazi u Neretvanskoj krajini s lijeve obale rijeke Neretve. Riječ je o kraju koje zahvaća izrazita depopulacija te u nekim naseljima (od njih 18 koji pripadaju Općini Slivno Ravno) živi tek nekoliko stanovnika. Slivanjski govori¹ pripadaju štokavskom narječju, njegovu istočnohercegovačkom dijalektu i slivanjsko-zažapskom govornom tipu. Riječ je o dijalektološki bitnome području koje je predstavljalo granicu novoštokavskoga ikavskog i istočnohercegovačkoga dijalekta, dok se danas zbog različitih migracija može utvrditi da rijeka Neretva ne predstavlja više u literaturi često isticanu granicu.

---

¹ O slivanjskome području i slivanjskim govorima više u Vukša Nahod 2014, a o naglasku imenica *e*-vrste i *i*-vrste u slivanjskim govorima u Vukša Nahod 2015a.

2. Metodologija i ciljevi

U razdoblju od 2011. do 2013. godine terenskim je istraživanjem prikupljena građa u punktovima Slivno Ravno, Mihalj, Blace i Podgradina². Pridjevi su se ispitivali ciljanim upitnikom, a dio je potvrda dobiven iz slobodnoga govora ispitanika³. Građa je snimljena diktafonima (Zoom H4 Handy Recorder i Sony ICD-UX513F), preslušana i zabilježena tradicionalnom dijalektološkom hrvatskom transkripcijom.

U prvome dijelu rada opisat će se temeljni podaci o pridjevima, a kako su u dosadašnjoj dijalektološkoj literaturi oskudni radovi koji se dotiču naglasne problematike pridjeva, cilj je rada prikazati trenutačno naglasno stanje pridjeva u slivanjskim govorima, ali i pokušati utvrditi sličnosti i razlike s ostalim štokavskim govorima, posebice onima u dodiru.

U analizi se naglasnih tipova pridjeva primjenjuje metodologija iz recentnih dijalektoloških morfoloških radova (Kapović 2011, Benić 2013, Gudek 2013), odnosno posebno će se promatrati pridjevi bez sufiksa, tj. korijenski pridjevi, pridjevi sa sufiksima *-ьнъ-, *-ькъ, *-ръ, *-лъ, *-єнъ, *-енъ, *-авъ, *-окъ te ostali pridjevi. Rekonstrukcije i povijesni izvodi pridjeva preuzeti su iz Kapović 2011.

U govorima slivanjskoga područja pridjevi mogu pripadati trima naglasnim paradigama (n. p. A, n. p. B i n. p. C). U n. p. A naglasak je nepomičan i na osnovi, te se kratkosilazni naglasak ostvaruje u muškome, ženskome i srednjemu rodu (primjerice *rādosan – rādosna – rādosno*). U n. p. B prije nastavka u m. r. ostvaruje se kratkosilazni ili dugosilazni naglasak, ako je riječ o jednosložnim pridjevima, ili dugouzlazni, ako je riječ o dvosložnima, a u ž. r. i sr. r. kratkouzlazni ili dugouzlazni naglasak (primjerice *pùn – pùna – pùnno, blāg – blāga – blāgo : dūžan – dūžna – dūžno*). U n. p. C događa se promjena naglasaka; na polaznim oblicima m. i sr. r. ostvaruju se dugosilazni i kratkosilazni naglasci, a u ž. r. dugouzlazni ili kratkouzlazni (primjerice *glūv – glūva – glūvo : stār – stàra – stàro*). Katkad se pojavljuje i tzv. n. p. C₁ u kojoj se u m. r. umjesto dugosilaznoga ostvaruje dugouzlazni naglasak, u ž. r. dugouzlazni, a u sr. r. dugosilazni, tipični naglasak za n. p. C (primjerice: *žédan – žédna – žédno*). Iza pridjeva će se u zagradama bilježiti kratka istraženoga punkta (Slivno Ravno – SR, Mihalj – Mi, Blace – Bl, Podgradina – Po), a kada su pridjevi zabilježeni u svim slivanjskim govorima, kratice se neće navoditi. Kosom se crtom odvajaju primjeri koji se razlikuju fonološkim (razlike u vokalizmu, konsonantizmu ili prozodiji) ili morfološkim sastavom.

² O fonologiji mjesnoga govora Podgradine više u Vukša Nahod 2015b.

³ Riječ je o osobama rođenima i odraslima u istraženim mjestima, uglavnom starije životne dobi. Ispitanici su bili: Jerka Ključec (r. 1944.), Danka Prović (r. 1949.), Kata Prović (r. 1947.), Ante Mađor (r. 1931.), Ivo Mađor (r. 1936.), Mila Kadijević (r. 1926.), Mila Kadijević (r. 1933.), Joško Bartulović (r. 1921.), Nevenka Vodanović (r. 1939.), Luka Sršen (r. 1931.), Manda Sršen (r. 1937.), Branko Mataga (r. 1929.), Anđelka Popović (r. 1930.), Paulina Bjeliš (r. 1941.), Ivo Ključec (r. 1949.) i Jozo Mušan (r. 1949.). Svima dugujem veliku zahvalnost jer ispitivanje naglasnih paradigama doista iziskuje vremena i strpljenja.

3. Pridjevi

U svim je slivanjskim govorima za pridjeve relevantna gramatička kategorija roda (muški, srednji i ženski), broja (jednina i množina), padeža, kategorija 'živo'/'neživo' u jednini m. r. te kategorija 'određenost'/'neodređenost' u N jd. svih triju rodova. Po značenju, tradicionalno se dijele na opisne, posvojne i gradivne ili na opisne i odnosne. Opisni i gradivni mogu biti određeni i neodređeni. Posvojni su pridjevi izvedeni sufiksima *-ov*, *-ev*, *-in* neodređeni, te se sklanjaju po imeničkoj deklinaciji: *svě dosěľli iz Pöpova pöľa* (SR), *iz Hütova bläta* (SR), *u vëlikön víru je bäcalo bükova lišća* (SR), *iskriži kápulē i mäslinova ũľa* (Mi); *od stričeva djéla* (SR); *öna je udäta za Slävkina bräta Nikolu, drüto Jädürina kafčä ïmä böks* (Po). Odnosni pridjevi tvoreni sufiksima *-sk-ï*, *-čk-ï*, *-ñ-ï*, *-jï* samo su određeni te se dekliniraju po zamjeničko-pridjevskoj deklinaciji: *u nerëtvanskïn kñigän* (Po); *lövački ispít* (Bl); *zädñi kövāč* (Mi); *väs je vräjji* (SR).

Stupnjevatí se mogu samo opisni pridjevi. U pozitivu je ovjerena razlika po određenosti, dok komparativ i superlativ iskazuju samo određenost. U funkciji predikata pridjev je najčešće neodređenoga oblika: *pöd kräj büdē sūv* (Mi), *jä san vïtak* (Bl), *čävä je bïjja vëč něšto drügö, ön je bïjja kvädrätän, kākö bi rëkä, četverokütän, a brökvä je öbla* (Po), ali i određenoga: *plínor⁴ je vëlikï* (Mi), *kä je ön bë mälēsñi* (SR), *rázlika izmežu brökvē i čävla; čävä je bïjja kövāni* (Po). U funkciji atributa dolazi u određenome obliku: *tö je bëlo prävö, dömäcē bräšno* (SR), *möj mäli ùnuk* (Mi), *svē övi növi plēsövi dölazē od çñnācä* (Bl), *ù näs je nëstä ötočič nä üšču, lípi, mäli ötočič* (Po). Zabilježeno je i da pridjev nerijetko dolazi iza imenice: *mälo smödkävä sūvijēn* (SR), *tä ti je stäla röba tänkä* (Mi), *u küžini stārön* (Bl), *bïjja je möstič öbal, lípa je ko Gósipa Bläžena* (Po), *slika Góspina* (Po), *u vrčï zävëzänon* (Po), *pa donēse önü čïkaru⁵ mälu* (Po). U dvorječnim je toponima pridjev uvijek u određenome obliku: *Slívno Rävñö* (SR), *u Kräpïnskijēn Töplicän* (Mi), *Növä Sëla* (Bl), *ù Bilön Víru* (Po).

Katkad se neki pridjevi pojavljuju u imeničkoj funkciji: *u Dübökön L, Päliničëvo, mlädä, žënskä, slätko, çñnöga* (SR, Bl, Po)/*çñnöga* (Po) G jd.

3.1. Osnova i nastavak

Pridjev tvore osnova (korijen i sufiks) te nastavak, a osnova se dobije izostavljanjem nastavka bilo kojega oblika.

Između dvaju posljednjih konsonanata osnove neodređenoga lika u N i A jd. m. r. kod nekih je pridjeva ovjereno nepostojano *-a-* u svim slivanjskim govorima: *bïstar* : *bïstra*, *bölesän* : *bölesna*, *čüdan* (SR, Mi, Bl)/*čüdan* (Po) : *čüdna* (SR, Mi, Bl)/*čüdna* (Po), *döbar* : *döbra*, *dúžän* : *dúžna*, *glädak* : *glätka*, *kívän* : *kívna*, *krätak* : *krätka*, *lädän* : *lädna*, *míran* : *mírna*, *mökar* : *mökra*, *múdar* : *múdra*, *nizak* : *niska*, *öštar* : *öštra*, *pämetän* : *pämetna*, *pïtak* : *pïtka*, *slädak* : *slätka*, *srëtan* : *srëtna*, *šúpaľ* (SR, Mi, Bl)/*šúpaj* (Po) : *šúpļa* (SR, Mi, Bl)/*šúpja* (Po), *túžän* : *túžna*, *vrídan* : *vrídna* (Bl, Po), *žälösän* : *žälösna*, *žédän* : *žédna*.

⁴ Plínor – gnjurac.

⁵ Čikara – šalica za kavu.

3.2. Neodređeni vid

Razlika između neodređenoga i određenoga vida u N jd. svih triju rodova pridjeva očuvana je u svim slivanjskim govorima. Također, u mnogim je primjerima u potpunosti očuvana sklonidba neodređenih pridjeva, iako u kosim padežima postupno dolazi do ujednačavanja⁶. Neodređeni se pridjevi dekliniraju po imeničkoj deklinaciji.

	m. r. jd.	sr. r. jd.	ž. r. jd.	m. r. mn.	sr. r. mn.	ž. r. mn.
N	-ø	-o/-e	-a	-i	-a	-e
G	-a	-a	-ē	-ī	-ī	-ī
D	-u	-u	-ōn	-īn	-īn	-īn
A	=N/G ⁷	=N	-u	-e	=N	=N
L	-u	-u	-ōn	-īn	-īn	-īn
I	-īn	-īn	-ōn	-īn	-īn	-īn

m. r.: N jd. *bòlesan, gládan, glúv, gô 'gol', itar 'hitar', kivan, krâtak, ládan, mēk, mlâd, ðhol, ðštar, pâmetan, pîtak, plîtak, sît, sîtan, slâb, skûp, srêtan, škřt, zlòban, žâlosan, dêbevo* (SR, Mi, Bl); *bîl, blîd, lîp, sîd, smîšan* (Bl, Po); *čûpav, dêbel, drêt 'uspravan', dûgačak, ûpotan 'znojnan', střpjjiv, škřjav, špôrak 'prljav'* (Po), **G jd.** *čòrava, dùga, krâtkâ, pišjiva* (Po), *súva*, **D jd.** *dòbru, sîtu*, **A jd.** *zdrâva, žâlosna, žédna*, **L jd.** *mlâdu*, **N mn.** *břdòviti, dòbri, jâdni*

sr. r.: N jd. *bòlesno, bòso, brezòbrazno, čisto, drêtò 'uspravno', dûgo, glúvo, gòlo, kívno, křvavo, ládno, mòkro, plávo, plîtko, pûsto, sîto, spòro, sprêtno, tòplo, zdrâvo, žâlosno, živo; bîlo, blîdo, lîpo, rîtka, smîšno, vrîdno* (Bl, Po); *čûpavo, mûtavo, škřjavo, špôrko, šûpje, trâjavo, žestòko* (Po), **G jd.** *téška, vèdra*, **I jd.** *bòsîn, sprêtin*, **N mn.** *čista*, **D mn.** *pûstin, slánin, tòplin*

ž. r.: N jd. *bâlava, bòlesna, bòsa, crvèna, dòbra, dubòka, gòla, gřbava, gústa, kîsela, ládna, mànita, mòkra, múdra, mûtava, pâmetna, pîtka, pláva, poštèna, rumèna, ràdosna, sprètna, stàra, šarèna, tòpla, túžna, ûska, visòka; bîla, rîtka, sîda, slîpa, smîšna, vrîdna* (Bl, Po); *křvava, špôrka* (Po), **G jd.** *bòsē, gòlē, zdrâvē*, **D jd.** *dòbrôn, jâdnôn, slánôn*, **A jd.** *múdru* (Mi), *túžu* (SR), *rîtku, slîpu, vèliku* (Bl, Po)

U N/A jd. sr. r. nastavak -o potvrđen je u osnovama s nepalatalnim završetkom: *mēko, ðštro, pûsto, sîrovo, sîto, žâlosno, vèselo* (SR, Mi, Bl, Po), a nastavak -e nalazimo u pridjevima *šûple* (SR, Mi, Bl)/*šûpje* (Po), *směže* (SR, Mi, Bl)/*směže* (Po), *túže* (SR, Mi, Bl)/*túže* (Po) jer im osnova završava na palatal. Iznimka je pridjev *liš 'gladak': lišo*.

U svim je mjesnim govorima slivanjskoga područja u D/L jd. ž. r. zabilježen nastavak -ōn: *dòbrôn, jâdnôn, slánôn*.

⁶ U susjednome zapadnom štokavskom dijalektu čuvanje razlike između određenih i neodređenih pridjeva u nominativu te mjestimično čuvanje te razlike u kosim padežima u jednini vodi do potpunoga ukidanja razlike između određenih i neodređenih pridjeva u množini kod većine ispitanika (v. Kurtović Budja 2009: 108–110).

⁷ Ako imenica na koju se pridjev odnosi znači što živo, A. jd. jednak je G jd., ako pak znači što neživo, jednak je N jd.

Takvo je stanje u govoru Slivna Ravnoga i Kleka zabilježio i Halilović (1996: 176), ali uz postojanje dvostrukoga ostvaraja *-om/-on*. Istraživši područje od Neretve do Rijeke dubrovačke, ustvrdio je da nastavak *-oj* postoji samo u govorima istočnohercegovačkoga tipa, i u govorima Zažablja, što govori o unutarnjoj diferencijaciji slivanjsko-zažapskoga govornog tipa, dok nastavak *-om* dominira u većini govora dubrovačkoga i pelješkoga tipa. Istaknuo je da je pojava nastavka *-om/-on* zabilježena i u dolinama Neretve (Jablanica), Rame i Drežnice, na području Makarskoga primorja te u susjednoj čakavštini Halilović (1996: 175). Vidović (2014: 40) pak tvrdi da se u Vidonjama⁸ dativ i lokativ ženskoga roda zamjeničko-pridjevske sklonidbe ipak može tvoriti nastavkom *-ōm/-ōn*, ali rjeđe nego u Slivnu.

U zapadnome štokavskom dijalektu također je zabilježen nastavak *-ōn* te se u D jd./L jd. ž. r. pojavljuje dosljedno, kako je terenskim istraživanjem govora Makarskoga primorja potvrdila Kurtović Budja (2009: 110) te sungerskoga govora u Gorskome kotaru Crnić Novosel (2015: 204–205) ili supostoji s nastavkom *-ōj*⁹, kako je u govoru Bitelića u Sinjskoj krajini zabilježila Ćurković (2014: 176). U Vrgorskoj je krajini ovjeren samo nastavak *-ōn* (Kapović, usmeno).

U slivanjskim se govorima rodbinski odnosi uglavnom iskazuju posvojnim pridjevima: *brätov*, *bäbin*, *čäćin* (SR, Mi, Bl)/*čäč'in* (Po), *žëdov* (SR, Mi)/*đidov* (Bl, Po), *sëstrin*, *svëkrov*, no katkad se ostvaruje sintagma od + imenica: *ōd brata sîn*, *od sëstrë čër*, *od sëstrë mi müž*, *od sîna mälî*, *od müža brät*. Ista je pojava potvrđena kod gradivnih pridjeva: *dřvenî stōl* : *od dřva stōl*, *sūknene gäče* : *od sūkna gäče*, *vūnene mōdrine* : *ōd vūne mōdrine*.

3.3. Određeni vid

Određeni se pridjevi dekliniraju po zamjeničko-pridjevskoj deklinaciji.

	m. r. jd.	sr. r. jd.	ž. r. jd.	m. r. mn.	sr. r. mn.	ž. r. mn.
N	-ī	-ō/-ē	-ā	-ī	-ā	-ē
G	-ōga/-ēga	-ōga/-ēga	-ē	-ī/-ijē(n)	-ī/-ijē(n)	-ī/-ijē(n)
D	-ōn	-ōn/-ēn	-ōn	-in/-ijē(n)	-in/-ijē(n)	-in/-ijē(n)
A	=N/G	=N	-ū	-ē	=N	=N
V	=N	=N	=N	=N	=N	=N
L	-ōn/(-ōme)	-ōn/-ēn	-ōn	-in/-ijē(n)	-in/-ijē(n)	-in/-ijē(n)
I	-īn/-ijē(n)	-īn/-ijē(n)	-ōn	-īn/-ijē(n)	-īn/-ijē(n)	-īn/-ijē(n)

m. r.: N jd. *blāgī*, *dëbeli*, *mälî*, *mëki*, *mřšavî*, *obitëlski*, *sivî*, *slânî*, *stâjski*, *stârî*, *sūvî*, *vëliki*, *vōdenî*, *žënski*; *cijëli*, *kätolîčki*, *pëļëški*, *pōkōjni*, *vârnski* (Mi); *cilî*, *lipî*, *finî*, *tūžnî* (Bl, Po);

⁸ Govor je Vidonja novoštokavski ijekavski te pripada slivanjsko-zažapskomu govornom tipu.

⁹ Nastavak *-ōn* u govoru Bitelića uglavnom je potvrđen kod starije generacije.

špôrkî, vrûči (Po), **G jd.** mālôga, prâvôgâ, vèlikôga, zâdnêgâ, **A jd.** cîli (Bl, Po), **L jd.** bôlesnôn, kûcño-me, mùdrôn, stâračkôn, **I jd.** sùvin, slânin, žâlosnîn, **N mn.** dômâcî, **G mn.** pòlškijê, mòrskijên, **L mn.** rûbnîn (Bl, Po)/rûbnijê(n) (SR, Mi), sêoskîn (Bl, Po)

sr. r.: **N jd.** čistô, dômâcê, jâdnô, mâlô, mêkô, plîtô, prâvô, slâbô, slânô, sùvô, tòplô, vèlikô, vèselô, živô, žûtô; bijêlô, cijêlô, trâlavô (Mi); jûtô, křvavô, škijavô, špôrkô (Po), **G jd.** dômâcêgâ, jâdnôgâ, sùvôgâ, tičijêgâ, **L jd.** cijêlome (Mi), **I jd.** jûtin, lipin (Po), **N mn.** stârâ, **A mn.** vèlikâ, **G mn.** prâvî, mêkî, nõvî (SR), **L mn.** slânijê(n) (SR, Mi), zabačënijîn (Bl)

ž. r.: **N jd.** bâlavâ, bôlesnâ, čistâ, frêškâ, mùtavâ, nõvâ, pâmetnâ, pitkâ, pòkójnâ, pòznâtâ, rumènâ, ràdosnâ, stârâ, vèlikâ, vînovâ, živâ; bijêlâ (Mi), cîlâ, bilâ (Po), **G jd.** pitkê, plâvê, tòplê, **D jd.** dèsnôn, mlâdôn, **A jd.** cîlû (Bl, Po), mâlû, vèlikû, pûtnû, **L jd.** ù mâlôn, ràdnôn, sèlačkôn, stârôn, vèlikôn, **I jd.** křšenôn, òblôn, vèlikôn, **N mn.** dĳvenê, mâlê, mlâdê, sèzònskê, stârê, vèlikê, **G mn.** vècijê, stârîjê (Mi), vèlikî, pâmetnî (Bl, Po), **A mn.** òtròvnê, **D mn.** dèbelijên, tùžijên, sùvijên, vèlikijên (SR, Mi), čistin (Bl), **I mn.** sùvin (Po)

U osnova s nepalatalnim završetkom u N/A jd. sr. r. ovjeren je nastavak -o: bôso, čistô, dųgô, glųvô, plitkô, bilô (Bl, Po), a u osnova s palatalnim završetkom, komparativu i u superlativu sr. r. potvrđen je nastavak -e: smêžê (SR, Mi, BL)/smêžê (Po), drâžê, dųžê, mlâžê (SR, Mi, BL)/mlâžê (Po), tvřžê (SR, Mi, BL)/tvřžê (Po), nâjlipšê (Bl, Po), nâjslâžê (SR, Mi, BL)/nâjslâžê (Po).

U L jd. m. r. u govoru Mihalja rijetko se pojavljuje i nastavak -ome, koji nije zabilježen u drugim istraživanim govorima.

U govorima Slivna Ravnoga i Mihalja ovjereni su nastavci starih tvrdih osnova u I jd. m. i sr. r. -ijê(n), G mn. -ijê i D/L/I mn. -ijê(n) m., sr. i ž. r., iako se mogu realizirati i nastavci starih mekih osnova, koji su prevladali u govorima Blaca i Podgradine: I jd. -in, G mn. -î, a D/L/I mn. -în. Halilović ne donosi konkretne podatke o nastavcima tih padeža u slivanjskim govorima, iako ih potvrđuje u zažapskim govorima te ostalim govorima od rijeke Neretve do Rijeke dubrovačke (Halilović 1996: 188).

3.4. Komparativ

U slivanjskim se govorima komparativ tvori od osnove pozitivna:

- sufiksom -š- (samo u navedenim primjerima): lākšî, lĳpšî (SR, Mi)/lĳpšî (Bl, Po), mēkšî
- sufiksom -ji- (u jednosložnim pridjevima s kratkim ili dugim naglaskom na osnovi ili višesložnim pridjevima): bistrijî, bogâtijî, glâdnijî, krųpnijî, lâdnijî, ôštrijî, pamêtijî, rųžnijî, sitnijî, slâbijî, slânijî, sprêtijî, sritnijî (Bl, Po), stârîjî, ukųsnijî, vrųcijî (SR, Mi, Bl)/vrųcijî (Po), zabačënijî (Po), zelënijî, zdâvijî, žalôsrijî
- sufiksom -j- (od jednosložnih pridjeva s kratkim ili dugim naglaskom na osnovi te od osnova sa sufiksima -ok- i -ak- koji se u komparativu odbacuju), pri čemu dolazi do morfonoloških alternacija, tj. promjene konsonanata na dočetu osnove u svim slivanjskim govorima, npr. z > ž, g > ž, k > č/ĉ, t > ć/ċ, d > đ/đ, z > ž, n > ņ, s > š, te umetanja epentetskoga -l- između dočetnoga konsonanta osnove i sufiksa -j- u govorima Slivna Ravnoga, Mihalja i Blaca:

- a) *bŕži, drăzi, dūži, jāči* (SR, Mi, Bl)/*jāči* (Po), *krāci* (SR, Mi, Bl)/*krāči* (Po), *lūci* (SR, Mi, Bl)/*jūci* (Po), *mlāži* (SR, Mi, Bl)/*mlāži* (Po), *nīži, slāži* (SR, Mi, Bl)/*slāži* (Po), *tāni, tēži, tvŕži* (SR, Mi, Bl)/*tvŕži* (Po), *plīci* (SR, Mi, Bl)/*plīci* (Po), *vīši, žūci* (SR, Mi, Bl)/*žūci* (Po), *žēšci* (SR, Mi, Bl)/*žēšci* (Po)
- b) *dēbli, dūbli, glūpli, grūbli, skūpli, živli* (SR, Mi, Bl)
- c) *dēbji, dūbji, glūpji, grūbji, skūpji, živji* (Po).

Supletivni oblici komparativa potvrđeni su u svim govorima: *dōbar – bōli* (SR, Mi, Bl)/*bōji, lōš – gōri, vēlik – vēci* (SR, Mi, Bl)/*vēci* (Po), *mālen – māni, dūg – dūli* (SR, Mi, Bl)/*dūji* (Po) (uz *dūži*).

U komparativu su potvrđeni sljedeći nastavci:

- i (m. r. jd.) // -i (m. r. mn.)
- e (sr. r. jd.) // -a (sr. r. mn.)
- a (ž. r. jd.) // -e (ž. r. mn.)

3.5. Superlativ

Superlativ se u slivanjskim govorima tvori tako da se komparativu doda prefiks *naj-*: *nājdrāži, nājlipši* (Bl, Po), *nājgori, nājmañi, nājmasniji, nājslāži* (SR, Mi, Bl)/*nājslāži* (Po), *nājspōriji, nājviši, nājvrūciji* (SR, Mi, Bl)/*nājvrūciji* (Po).

Zabilježeno je da se nekim pridjevima koji zapravo nisu komparativi, ali mogu imati komparativno značenje, također dodaje prefiks *naj-*: *nājdoñi, nājgorñi, nājprvō, nājzādñi*.

Katkad je zabilježeno odvajanje prefiksa *naj-* od komparativa, i to samo u govoru Mihalja: *nāj smo mi sličniji sa Slivnon, nāj su viši Māte i Jōzo*.

4. Naglasne paradigme pridjeva

4.1. Korijski pridjevi (bez sufiksa)

Naglasna paradigma B

	m. r.	ž. r.	sr. r.
Slivno Ravno	gō	gōla	gōlo
Mihalj	čis	čista	čisto
Blace	plāv	plāva	plāvo
Podgradina	bil	bíla	bílo

SR n. p. B: *bjēl, blēd, cŕn, čis* 'čist' (i n. p. C), *gō, lāk, mēk* (i n. p. C), *mŕk* (i n. p. C), *nōv* (i n. p. C), *plāv, pūn, rŕž, siv, slāb* (i n. p. C), *sjēd* (i n. p. C), *vrēl, vrūc, zdrēl, žūt*

Mi n. p. B: *bijēl, blāg, bŕz* (i n. p. C), *cŕn, čil* (i n. p. C), *čis* 'čist', *gō, jāk, lāk, lūt, nōv, plāv, pūn, siv* (i n. p. C), *sijēd, slān* (i n. p. C), *smēž, tvŕd, vrēl*

Bl n. p. B: *bil, blid, bôs, břz, cřn, čis 'čist', gô, jâk* (i n. p. C), *lâk, nõv, vrël, plâv, pùn, slân, sid, sîv, žût*

Po n. p. B: *bil, blid, bôs, břz, cřn, čis 'čist', gô, jâk, lâk, lip, nõv, plâv, sid, sîv, slân, vrël, zdřav, žût*

Naglasna paradigma C

	m. r.	ž. r.	sr. r.
Slivno Ravno	bôs	bôsa	bôso
Mihalj	drèt	drèta	drèto
Blace	gúst	gústa	gústo
Podgradina	slíp	slípa	slípo

SR n. p. C: *blâg, bôs, břz, cjël, čis* (i n. p. B), *drâg, drèt 'uspravan', dũg, glũv, glũp, gníl, grũb, gúst, jâk, lõš, lũd, kôs, krív, krût, mæk* (i n. p. B), *mlâd, mřk* (i n. p. B), *nõv* (i n. p. B), *nêm, prâv 'uspravan', prõst, pùn, sît, sâm, skũp, slân, sljep, sjed* (i n. p. B), *slâb* (i n. p. B), *smëž, spõr, stâr, strõg, sũv, svêt, škřt, tih, trõm, vjës 'vješt', zdrâv, živ*

Mi n. p. C: *bôs, břz* (i n. p. B), *čil* (i n. p. B), *dũg, glũv, gníl, gúst, jâk, lijën, liš 'gladak', lõš, mæk, mlâd, plân 'pijan', prâv 'uspravan', sît, sîv* (i n. p. B), *slâb, slân* (i n. p. C), *stâr, strõg, skũp, sũv, škřt, tih, tũp, zdrëo, živ*

Bl n. p. C: *drâg, dũg, glũp, glũv, gníl, gúst, jâk* (i n. p. B), *lõš, lũd, mlâd, prâv, sît, slâb, skũp, spõr, stâr, strõg, sũv, škřt, zdrâv*

Po n. p. C: *drèt 'uspravan', dũg, glũp, glũv, gníl, gúst, jũt, lõš, lũd, mlâd, prâv, sît, skũp, slâb, slíp, spõr, stâr, strõg, škřt, sũv*

U slivanjskim govorima n. p. A korijenskih pridjeva nije potvrđena, te uočavamo tendenciju prelaska starih pridjeva n. p. a u n. p. B: *čist, lâk, pùn, vrël, zdrël* (u Mi n. p. C) ili u n. p. C: *lõš, prâv, prõst, sît, spõr, strõg, stâr, škřt, tih, trõm, vjës 'vješt', zdrâv*, dok kod nekih bilježimo kolebanja između n. p. B i n. p. C: *čis, mæk, slâb, mřk* i sl. Ta promjena nije neobična za organske štokavske govore, posebice za one istočnohercegovačkoga i novoštokavskoga ikavskog dijalekta. Vidović (2007: 209) u novoštokavskim ijekavskim govorima Dobranja i Vidonja u Neretvanskoj krajini bilježi da pridjevi: *zrëo, dũg, lõš, strõg* idu po n. p. C, a pridjev *pùn* po n. p. B. Kapović (2011: 108–109) navodi da u zapadnoštokavskim dalmatinskim govorima osim prelaska korijenskih pridjeva n. p. A u n. p. B, gotovo svi pridjevi prelaze u n. p. C, izuzev pridjeva *pùn* koji od Imotskoga preko Vrgorca do Neretve ide u n. p. B. Za mjesni govor Prapatnica u Vrgorskoj krajini donosi da u n. p. C idu pridjevi: *dũg, čist, křt, mila, mřk, sît, slâb, stâr, střm, škřt, zdrâv, lõš, lâk, nõv, prõst, spõr*, a u n. p. B pridjevi: *pùn, vrija 'vrel' i zrija 'zrel'*. Kurtović Budja (2009: 132) za govore Makarskoga primorja također donosi da pridjev *pùn* ima oblike n. p. B, dok se pridjevi *čist, dũg, mæk, mřk, nõv, prâv, škřt, slâb, stâr, zdrâv* nalaze u n. p. C. Šimundić (1971: 126–127) za govore Imotske krajine i Bekije bilježi da pridjevi *čist, dug, mek, mrk, nov, prav, slab, star, škrt,*

*zdrav*¹⁰ pripadaju n. p. C, pridjev *pùn* n. p. B, dok kod pridjeva *lāk* i *tij* bilježi n. p. B i n. p. C. Ćurković (2014: 179–180) za govor Bitelića donosi da pridjevi *dūg*, *nđv*, *pùn*, *slāh*, *stār*, *zdrāv* pripadaju n. p. B, a samo pridjev *čist* n. p. C. Prema dostupnim podacima zasad možemo zaključiti da je u spomenutih pridjeva prelazak n. p. *a* > n. p. B najizrazitiji u govorima Sinjske krajine. Za govore Neretvanske, Vrgorske i Makarske krajine karakterističnija je promjena n. p. *a* > n. p. C.

Pridjevi *nđv* u slivanjskim govorima nije prešao u n. p. A, iako je to potvrđeno u mnogim štokavskim govorima zbog jednakoga odraza staroga akuta (n. p. *a*) i kratkoga neoakuta (n. p. *b*) u kratkosilaznome naglasku, jer ona nije očuvana ni kod pridjeva koji su iskonski pripadali n. p. *a*. Tako je i pridjev *gō*, u kojemu je dugosilazni naglasak posljedica vokalizacije dočetnoga *-l* i stezanja ostao u n. p. B.

Ostali korijenski pridjevi u n. p. B izrazito su rijetki te su to uglavnom oni koji označuju boje: *bjēl* (SR)/*bijēl* (Mi)/*bīl* (Po), *sīv* (u Mi i n. p. C), *žūt*, *cḡn* (SR, Mi, Bl)/*cḡn* (Po), *blēd* (SR)/*blīd* (Bl, Po), *plāv*, *sjēd* (SR)/*sijēd* (Mi)/*sīd* (Bl, Po). Pridjevi *bjēl*/*bijēl*/*bīl*, *žūt* i *cḡn*/*cḡn* pripadali su n. p. *b* pa su se prema njima ujednačili i ostali: *sīv* iz n. p. *a* te *plāv* i *sjēd* *sijēd*/*sīd* iz n. p. *c*, koji je sačuvaao oblike i n. p. C. I u ostalim štokavskim govorima slična je situacija. Vidović (2013: 166) navodi da se pridjevi *plāv*, *žūt*, *cḡn* ubrajaju u n. p. B u govorima Zažablja i Popova. U n. p. B u mjesnome govoru Prapatnica u Vrgorskoj krajini (Kapović 2011: 341) nalaze se pridjevi: *cḡn*, *bija* 'bijeli', *rīd*, *sīv*, *žūt*, *blīd*, dok za govore Imotskoga i Bekije Šimundić (1971: 130–131) bilježi da pridjevi *blīd*, *crn*, *plāv*, *rīd*, *sīd*, *žūt* mogu ići i po n. p. B i po n. p. C. Kurtović Budja (2009: 132) u govorima Makarskoga primorja zabilježila je samo pridjev *blīd*, koji je dijelom n. p. B, dok Ćurković (2014: 181) u govoru Bitelića nalazi samo n. p. B: *bīl*, *blīd*, *cḡn*, *plāv*, *sīv*, *žūt*.

U slivanjskim je govorima potvrđen velik broj pridjeva koji idu po n. p. C, koja je odraz iskonske n. p. *c*, te oni čine najbrojniju skupinu. Vidljivo je da ne dolazi do prelaska pridjeva koji su pripadali n. p. *c* u n. p. B, niti kolebanja među njima, te bilježimo *glūv* – *glūva* – *glūvo*, *gūil* – *gūila* – *gūilo*, *mlād* – *mlāda* – *mlādo*, *slān* – *slāna* – *slāno*. Po toj se značajci istraživani govori mogu povezati sa zapadnoštokavskim govorima u kojima je čuvanje n. p. C uobičajeno.

Sinkronijsku n. p. C bilježi i Vidović (2007: 209) u govorima Dobranja i Vidonja u Neretvanskoj krajini: *mlāk*, *glūp*, *tūp*, *živ*, *gūil*, *čvḡs*, *slān*, dok pridjevi *tūd* i *svēt* prelaze u n. p. B. Kurtović Budja (2009: 132) u govorima Makarskoga primorja bilježi izrazito čuvanje n. p. C: *blāg*, *čvḡst*, *jāk*, *drāg*, *glūv*, *grub*, *gūst*, *lūd*, *jūt*, *mlād*, *sām*, *slān*. Kapović (2011: 356) ističe da se u govoru Prapatnica u Vrgorskoj krajini n. p. C također čuva, navodeći među ostalim primjere: *sūv*, *bḡz*, *čvḡs*, *drāg*, *glūv*, *gūst*, *krīv*, *līn*, *līp*, *lūt*, *lūd*, *pūst*, *skūp*, dok pridjevi *blāg*, *blīd*, *gūil*, *jāk*, *mlāk*, *sām* idu po n. p. B, a slično je i u Imotskoj krajini i Bekiji (Šimundić 1971: 130), gdje su pridjevi *līp*, *čvrs*, *grub*, *slan*, *živ* dijelom n. p. C, a pridjevi *blag*, *gnjil*, *jak*, *mlad* n. p. B. Ćurković (2014: 182, 184) pak u govoru Bitelića bilježi da pridjevi *līp*, *lūd*, *lūt*, *gūst*, *mlād*, *sām*, *slān* idu po n. p. B, dok ne nalazi primjere za n. p. C, što ističe kao osobitost

¹⁰ Svi primjeri koji se u radu donose bez naglasaka tako su zabilježeni u korištenoj literaturi.

govora okolice Sinja. Razvidno je da je sinkronijska n. p. C najbolje očuvana u slivanijsko-zažapskim govorima i susjednim govorima Makarskoga primorja.

U govoru Slivna Ravnoga i Mihalja u n. p. C sačuvao se i jedini jednosložni pridjev s kratkim slogom na osnovi koji je izvorno pripadao n. p. c: *bôs – bôsa – bôso*, dok je u govorima Blaca i Podgradine prešao u n. p. B: *bôs – bôsa – bôso*, ali je sačuvao svoj osnovni oblik, odnosno dužinu u muškome rodu. Prelazak u n. p. B. zabilježio je i Vidović (2007: 209) u govorima Vidonja i Dobranja. U susjednim govorima Makarskoga primorja Kurtović Budja (2009: 132) bilježi čuvanje n. p. C, kako je u govorima Imotske krajine i Bekije zabilježio Šimundić (1971: 131), te u govorima Vrgorske krajine Kapović (2011: 109). Ćurković (2014: 182) pak navodi kako je u govoru Bitelića došlo do prelaska u n. p. B.

4.2. Pridjevi na -an (*-ьнъ-)

Naglasna paradigma A

n. p. A	m. r.	ž. r.	sr. r.
Slivno Ravno	râdosan	râdosna	râdosno
Mihalj	žâlosan	žâlosna	žâlosno
Blace	bôlesan	bôlesna	bôlesno
Podgradina	pâmetan	pâmetna	pâmetno

SR n. p. A: *bôlesan, jâdan, lâgan, pâmetan, râdosan, sîtan, skrôman, sličan, slôbodan, sprêtan* (i n. p. C), *žâlosan, vjêčan*

Mi n. p. A: *bôlesan, jâdan, pâkosan, pâmetan, prâvedan, râdosan, sîtan, sličan, slôbodan, sprêtan, žâlosan*

Bl n. p. A: *bôlesan, jâdan, mâlakan 'malen', pâmetan, râdosan, prjâzan, sîtan, slôbodan, strâšan, žâlosan*

Po n. p. A: *bôlesan, jâdan, pâmetan, prâvedan, râdosan, sîtan, slôbodan, strâšan, ûpotan 'znojan', vičan, žâlosan*

Naglasna paradigma B

n. p. B	m. r.	ž. r.	sr. r.
Slivno Ravno	tûžan	tûžna	tûžno
Mihalj	kivan	kivna	kivno
Blace	vridan	vridna	vridno
Podgradina	smišan	smišna	smišno

SR n. p. B: *bûdan, bjêdan, bújan, dûžan, kivan, mâsan, mîran, mútan, prâzan, rávan, rûžan, srêtan, smjêšan, snâžan, stîdan, strâšan, tjêsan, trjêzan, tûžan* (i n. p. C₁), *vâžan, vjêran, vrjêdan* (i n. p. C₁), *závidan, zlátan*

Mi n. p. B: *búdan, kivan, dúžan, gládan* (i n. p. C), *másan, míran, prázan, rávan, spòsoban, sjeròmašan/šeròmašan¹¹, strášan, smijéšan, vjéran, závidan, željan*

Bl n. p. B: *búdan, dúžan, kivan, gládan, másan, míran, prázan, smišan, stídan, tisan, túžan, vrídan, závidan, žédan, željan*

Po n. p. B: *búdan, dúžan, gládan* (i n. p. C), *kivan, másan, míran, mútan, prázan, rúžan, smišan, stídan, tisan, túžan, vrídan, závidan, željan*

Naglasna paradigma C

n. p. C	m. r.	ž. r.	sr. r.
Slivno Ravno	grèšan	grèšna	grèšno
Mihalj	mòćan	mòćna	mòćno
Blace	čùdan	čùdna	čùdno
Podgradina	glâdan	glâdna	glâdno

SR n. p. C: *bitan, čàsan, čùdan, gâdan, glâsan, grèšan, křšan, kùžan, mòćan, plòdan, sprètan, srètan* (i n. p. B), *svjèšan, zlòban*

Mi n. p. C: *bitan, čàsan, čùdan, jàdan, gâdan, glâdan* (i n. p. B), *grèšan, křšan, mòćan, plòdan, sprètan, srètan, zlòban*

Bl n. p. C: *bitan, čàsan, čùdan, kışan, gâdan, mòćan, sprètan, srètan, zlòban*

Po n. p. C: *bitan, čàsan, čùdan, gâdan, glâdan* (i n. p. B), *křšan, mòćan, sprètan, srètan, zlòban*

Naglasna paradigma C₁

n. p. C ₁	m. r.	ž. r.	sr. r.
Slivno Ravno	túžan	túžna	túžno
Mihalj	znójan	znójna	znójno
Blace	gládan	glâdna	glâdno
Podgradina	lâdan	lâdna	lâdno

SR n. p. C₁: *bjésan, gládan, gnévan, lâdan, silan, stváran, vrjédan* (i n. p. B), *vřsan, túžan* (i n. p. B), *znójan, žédan, željan*

Mi n. p. C₁: *krúpan, lâdan, mútan, rúžan, stídan, túžan, znójan, žédan*

Bl n. p. C₁: *lâdan, mútan, rúžan*

Po n. p. C₁: *lâdan*

Kod pridjeva koji završavaju na *-an* u slivanjskim su govorima ovjerene sve tri naglasne paradigme. Primjećujemo da ne dolazi do ujednačavanja kratkih pridjeva n. p. c (primjerice *mòćan, čàsan* 'častan') s pridjevima n. p. A, odnosno ostaje *mòćan – mòćna –*

¹¹ Oblik *sjeròmašan* potvrđen je kod katoličkoga stanovništva, a oblik *šeròmašan* kod praoslavnoga.

môčno (SR, Mi, Bl)/*môčan* – *mòčna* – *môčno* (Po); *časana* – *časna* – *časno* (SR, Mi, Bl)/*časana* – *časna* – *časno* (Po). I izvorno dugi pridjevi n. p. c, koji su se naknadno pokratili¹², uglavnom ostaju u n. p. C: *svjėsana* – *svjėsna* – *svjėsno*; *bitana* – *bitna* – *bitno*, no pridjev *vjėčan* – *vjėčna* – *vjėčno* (SR)/*vĩčan* – *vĩčan* – *vĩčno* ipak usustavljuje ˘ naglasak te postaje dijelom n. p. A.

Kod pridjeva kojima osnova završava na sonant (primjerice *žėlan*, *vjėran*, *sĩlan*), u ž. i sr. r. dolazi do duljenja, što utječe na oblik pridjeva u muškome rodu te dolazi do prelaska u druge paradigme: n. p. B: *vjėran* – *vjėrna* – *vjėrno* (SR, Mi), *žėlan* – *žėlna* – *žėlno* (Mi, Bl)/*žėjan* – *žėjna* – *žėjno* (Po) te n. p. C₁: *žėlan* – *žėlna* – *žėlno*, *sĩlan* – *sĩlna* – *sĩlno* (SR).

Neki su pridjevi iz n. p. a prešli u n. p. C: *čũdan* – *čũdna* – *čũdno* (SR, Mi, Bl)/*čũdan* – *čũdna* – *čũdno* (Po), *gãdan* – *gãdna* – *gãdno*, *kũžan* – *kũžna* – *kũžno*, *křšan* – *křšna* – *křšno*, dok su pridjevi *jãdan* i *sĩtan* ostali u n. p. A. Pridjev *srėtan* u govoru Slivna Ravnoga pak može ići po n. p. B *srėtan* – *srėtna* – *srėtno* i n. p. C *srėtan* – *srėtna* – *srėtno*, dok je u govorima Mihalja, Blaca i Podgradine dijelom n. p. C. Vidović (2014: 33) u zažapskim govorima također bilježi sekundarno proširenje n. p. C u pridjevima *srėtan* i *zgõdan*. Kapović (2011: 379) donosi da su u govoru Prapatnica pridjevi iz n. p. A prešli u n. p. C: *sĩtan*, *čũdan*, *gãdan*, *jãdan*, *křšan*, *kũžan*, *skõtan*, *srĩtan*, *vĩčan*. Šimundić (1971: 127) u govorima Imotske krajine i Bekije bilježi kolebanje između n. p. A i n. p. C: *čũdan* i *jãdan* ili prelazak u n. p. C: *sĩtan*, *mũčan*, *gãdan*. Ćurković (2014: 179, 183) u govoru Bitelića bilježi ili čuvanje n. p. A: *jãdan*, *gãdan*, *mũčan* ili prelazak u n. p. C: *sĩtan*. Kurtović Budja (2009: 133) u govorima Makarskoga primorja za n. p. A donosi samo pridjev *jãdan*, a za n. p. C pridjev *mũčan*.

U slivanjskim je govorima došlo do ujednačavanja višesložnih pridjeva izvorno n. p. a: *pãmetan*, *rãdosan*, *žãlosan* i pridjeva izvorno n. p. c: *bõlesan*, *slõbodan* u n. p. A te svi imaju kratkosilazni naglasak na svim oblicima. U ostalim štokavskim govorima kod višesložne stare n. p. a i n. p. c ujednačava se ili n. p. A ili n. p. C. Primjerice, u govoru Prapatnica (Kapović 2011: 383) pridjev *bõlesan* – *bolėsna* – *bõlesno*, a tako i pridjevi *pãmetan*, *slãbodan*, *žãlosan* dijelom su n. p. C, dok u govorima Imotske krajine i Bekije (Šimundić 1971: 128) pridjevi *bolestan*, *radostan*, *slobodan*, *žalostan* mogu biti dijelom n. p. A ili n. p. C. U govorima Makarskoga primorja Kurtović Budja (2009: 133) bilježi n. p. C za pridjeve *bõlesãn*, *rãdosãn*, *žãlosãn*, a u govoru su Bitelića pridjevi *pãmetan*, *rãdosan*, *žãlosan*, *bõlesan*, *slõbodan* dijelom n. p. A (Ćurković 2014: 180).

U n. p. B ovjereni su samo pridjevi s dugim korijenom i to samo tip s dugouzlaznim naglaskom: *smjėšan* – *smjėšna* – *smjėšno* (SR)/*smjėšan* – *smjėšna* – *smjėšno* (Mi)/*smĩšan* – *smĩšna* – *smĩšno* (Bl, Po). Iznimka je samo pridjev *srėtan* koji ima n. p. B/C. U toj su paradigmi relativno dobro očuvani oblici stare n. p. b: *bjėdan*, *dũžan*, *mĩran*, *mũtan*, *prãzan*, *rãvan*, *smjėšan*, *stĩdan*, *trjėzan*. U Imotskoj i Vrgorskoj krajini dolazi do miješanih tipova naglasnih paradigama, rijetki pridjevi koji su pripadali n. p. b ostaju n. p. B, a sve

¹² Više o pravilima kraćenja cirkumfleksa vidi u Kapović (2011: 376–377).

je češća tendencija prevladavanja n. p. C (Kapović 2011: 398). Kod pridjeva *grěšan* koji je pripadao n. p. *b* došlo je do sekundarnoga kraćenja i prelaska u n. p. C.

Razvidno je da se kod pridjeva s dugim korijenom u svim slivanjskim govorima gubi stara n. p. *c*, odnosno u m. r. umjesto dugosilaznoga naglasaka ostvaruje se dugozlazni, primjerice: *lādan – lādna – lādno*. Takve smo pridjeve stoga svrstali u n. p. C₁. Iznimno je u jednome primjeru u govoru Podgradine i Mihalja ovjereno supostojanje paradigama *glādan – glādna – glādno/glādan – glādna – glādno*. Budući da se u slivanjskim govorima u dugim pridjevima nije zadržala opreka između n. p. *b* i n. p. *c*, analogijom prema n. p. B neki pridjevi u nju prelaze iz n. p. *c*: *būdan, kivan, māsna, rūžan, strāšan, zlatan*, dok pridjevi *tūžan* i *vrjēdan* u govoru Slivna Ravnoga mogu ići i po n. p. C₁: *tūžan – tūžna – tūžno/tūžno; vrjēdan – vrjēdna – vrjēdno/vrjēdno*. Obrnuta je pojava izrazito rijetka, odnosno u n. p. C₁ samo je jedan pridjev iz n. p. *b*: *žēdan – žēdna – žēdno*.

Vidović (2014: 33) u zažapskim govorima bilježi čuvanje n. p. C u pridjeva: *glādan, tijēsan, stvāran*, kao i Kurtović Budja (2009: 133) u govorima Makarskoga primorja: *bisan – bisna – bisno, glādan – glādna – glādno, māsna – māsna – māsno, lādan – lādna – lādno, žēdan – žēdna – žēdno* itd. U mjesnome govoru Prapatnica (Kapović 2011: 413) uz nepromjenjivost paradigme: *glādan – glādna – glādno, bisan – bisna – bisno, glāsan – glāsna – glāsno, māsna – māsna – māsno, zlatan – zlatna – zlatno*, može doći do prelaska u n. p. B: *būdan – būdna – būdno* ili do miješanja paradigma: *lādan/lādan – lādna – lādno/lādno*. Šimundić (1971: 130–132) za govore Imotske krajine i Bekije donosi da pridjev *ladan* u m. r. glasi *lādan*, dok je u ž. i sr. r. zabilježen uzlazni naglasak: *lādna – lādno*. Za pridjeve *bisan, bolan, gladan, masan, tisan* itd. ističe da postoje dvojni oblici, sa silaznim i uzlaznim naglaskom u m. i sr. r. Ćurković (2014: 181) pak u govoru Bitelića bilježi potpun prelazak u n. p. B: *bisan, glādan, lādan, māsna, zlatan*.

4.3. Pridjevi na -ak (*-ъкъ)

Naglasna paradigma C

n. p. C	m. r.	ž. r.	sr. r.
Slivno Ravno	glādak	glātka	glātko
Mihalj	krātak	krātka	krātko
Blace	pītak	pitka	pītko
Podgradina	špōrak	špōrka	špōrko

SR n. p. C: *blīzak, dḡzak, dūgačak, glādak, krātak, krēpak, nīzak, pītak, plītak, sklīzak, slādak, tānak, ūzak, vītak*

Mi n. p. C: *dūgačak, krātak, nīzak, plītak, slādak, tānak, ūzak, vītak*

Bl n. p. C: *blīzak, glādak, krātak, nīzak, pītak, plītak, rītak, slādak, tānak, ūzak*

Po n. p. C: *dūgačak, krātak, nīzak, pītak, plītak, slādak, špōrak* 'prljav', *tānak, ūzak*

Naglasna paradigma C₁

n. p. C ₁	m. r.	ž. r.	sr. r.
Slivno Ravno	górak	górká	górkó
Mihalj	téžak	téška	téško
Blace/Podgradina	rítak	rítka	rítko

SR n. p. C₁: *górak, rjétak, téžak*

Mi n. p. C₁: *górak, rijétak, téžak*

Bl, Po n. p. C₁: *górak, rítak, téžak*

U slivanjskim govorima nije pronađena n. p. A ni n. p. B, nego su svi pridjevi dijelom n. p. C. Kod pridjeva sa starom dugom n. p. *c* dolazi do kraćenja te ujednačavanja prema n. p. A iz koje zatim dolazi do prelaska u n. p. C, primjerice *slàdak – slàtka – slàtko, d̄žzak – d̄žska – d̄žsko, krèpak – krèpka – krèpko*.

Isto tako, i pridjevi sa starom dugom n. p. *b* pokratili su se i postali dijelom n. p. C. primjerice *žzak – žska – žsko, blžzak – blžska – blžsko, nžzak – nžska – nžsko*. Kod pridjeva *kratak*¹³ sačuvan je dugi odraz: *kràtak – krátka – krátko*, dok je kod pridjeva *rjétak* (SR)/*rijétak* (Mi)/*rítak* (Bl, Po) došlo do poopćenja naglasaka iz izvornoga oblika m. r., a u ž. i sr. r. ostvaruje se naglasak n. p. C te taj pridjev postaje dijelom n. p. C₁.

I u ostalim su štokavskim govorima zabilježeni slični prelasci. Vidović (2007: 209) navodi da pridjevi *nžzak, žzak* u govorima Dobranja i Vidonja u Neretvanskoj krajini pripadaju n. p. C, dok pridjev *kratak* ostaje u n. p. B (Vidović 2014: 33). Kurtović Budja (2009: 132–133) za n. p. C u govorima Makarskoga primorja navodi primjere: *kròtak, ḡibak, glàdak, nžzak, m̄žzak, slàdak, krìpan*. Šimundić (1971: 127) nalazi da pridjevi *gibak, gladak, žitak, kratak, krotak, tanak, sladak, vitak* u govorima Imotske krajine i Bekije prelaze u n. p. C. Kapović (2011: 421) donosi da u mjesnome govoru Prapatnica svi pridjevi također prelaze iz n. p. A u n. p. C: *glàdak, krìpak, pìtak, slàdak, vìtak, nžzak, žzak*. I u govoru Bitelića pridjevi: *ḡibak, glàdak, kròtak, m̄žzak, nžzak, slàdak* dijelom su n. p. C (Ćurković 2014: 183).

Pridjevi *gorak, tanak* pripadali su n. p. *c* s izvornim kratkim vokalom, a pridjev *težak* izvorno je dug. U slivanjskim govorima pridjev *tànak* ostao je kratak i u n. p. C *tànak – tánka – tànko*, dok su se pridjevi *górak* i *téžak* produžili u mlađi dugouzlazni naglasak te prešli u n. p. C₁.

U ostalim je novoštokavskim govorima raznovrsna situacija. Tako primjerice u govorima Imotske krajine i Bekije ujednačena dužina (Šimundić 1971: 130–130) dolazi kod pridjeva: *gorak, plítak, težak*, kao i u govorima Makarskoga primorja (Kurtović Budja 2009: 132): *górak, plítak, težak* (n. p. C), uz kračinu u *tànak* (n. p. C). U mjesnome govoru Prapatnica (Kapović 2011: 434) dužina je potvrđena u pridjevu *téžak*, a kračina u pridjevima *gòrak* i *tànak*. Ćuković (2014: 181, 183) u govoru Bitelića bilježi prelazak pridjeva *górak* i *téžak* u n. p. B, dok pridjev *tànak* ostaje kratak i u n. p. C.

¹³ O naglasnim varijacijama pridjeva *kratak* u novoštokavskim govorima v. Kapović 2015: 21.

4.4. Pridjevi na -ar (*-rь)

Naglasna paradigma B

n. p. B	m. r.	ž. r.	sr. r.
SR, Mi, Bl, Po	dòbar	dòbra	dòbro

SR n. p. B: *bìstar* (i n. p. C), *dòbar*, *ìtar* 'hitar'

Mi n. p. B: *bìstar*, *dòbar*

Bl n. p. B: *dòbar*, *ìtar*, *mòdar* (i n. p. C)

Po n. p. B: *dòbar* (i n. p. C), *ìtar* (i n. p. C)

Naglasna paradigma C

n. p. C	m. r.	ž. r.	sr. r.
SR, Mi, Bl, Po	mòkar	mòkra	mòkro

SR n. p. C: *bìstar* (i n. p. B), *mòdar*, *mòkar*, *òštar*, *vèdar*

Mi n. p. C: *ìtar*, *mòdar*, *mòkar*, *òštar*, *vèdar*

Bl n. p. C: *bìstar*, *mòdar* (i n. p. B), *mòkar*, *òštar*, *vèdar*

Po n. p. C: *bìstar*, *dòbar* (i n. p. B), *ìtar* (i n. p. B), *mòdar*, *mòkar*, *òštar*, *vèdar*

Naglasna paradigma C₁

n. p. C ₁	m. r.	ž. r.	sr. r.
SR, Mi, Bl, Po	múdar	múdra	múdro

SR, Mi, Bl, Po n. p. C₁: *hrábar*, *múdar*

Pridjevi na *-rь u praslavenskome su imali ili n. p. *a* ili n. p. *b*. Promotrimo li primjere iz slivanjskih govora razvidno je da je sinkronijsko stanje drukčije, točnije da pridjevi mogu pripadati n. p. B, n. p. C i iznimno n. p. C₁. Kolebanja su zabilježena kod pridjeva *bìstar* koji u govoru Slivna Ravnoga može imati oblike n. p. B i n. p. C, pridjeva *mòdar* koji u govoru Blaca također pripada n. p. B i n. p. C te kod pridjeva *dòbar* i *ìtar* u govoru Podgradine, s jednakim dvostrukostima. Vrlo je vjerojatno da su se pridjevi n. p. *a* i n. p. *b* stopili u sinkronijsku n. p. A iz koje naknadno prelaze u n. p. B i n. p. C.

Među Vidovićevim (2007: 209) podacima za govore Dobranja i Vidonja nalazimo tek jedan pridjev koji završava na -ar: *dòbar*, i on ima oblike n. p. B. U govorima Makarskoga primorja Kurtović Budja (2009: 133) donosi nekoliko primjera pridjeva koji završavaju na -ar te je pridjev *mòdar* – *mòdra* – *mòdro* dijelom n. p. B, a pridjevi *mòkar* – *mòkra* – *mòkro*, *vèdar* – *vèdra* – *vèdro*, *òštar* – *òštra* – *òštro* n. p. C. Šimundić (1971: 127) navodi da samo pridjev *òštar* u govorima imotskoga kraja može ostati u n. p. A ili prijeći u n. p. C, dok pridjevi *modar*, *mokar*, *vedar* prelaze u n. p. C. Ćurković (2014: 182, 183) u govoru Bitelića bilježi da pridjevi *dòbar* i *mòdar* pripadaju n. p. B, a pridjev *vèdar* n. p. C. To

nam potvrđuje činjenicu utvrđenu našim istraživanjem da pridjevi na *-ar*, prema dosadašnjim podatcima, nemaju očuvanu sinkronijsku n. p. A.

4.5. Pridjevi na *-al* (*-лѣ)

Naglasna paradigma B

n. p. B	m. r.	ž. r.	sr. r.
SR, Mi, Bl	nágal	náгла	náгло
Po	nágā	náгла	náгло
Po	okrúgā	okrúгла	okrúгло

SR, Mi, Bl n. p. B: *nágal*

Po n. p. B: *nágā, okrúgā*

Naglasna paradigma C

n. p. C	m. r.	ž. r.	sr. r.
SR, Mi, Bl, Po	tòpāl	tòpla	tòplo

SR, Mi, Bl, Po n. p. C: *òbal, tòpāl*

I pridjevi na *-лѣ u praslavenskome nisu imali pomičnu naglasnu paradigmu c, nego je pridjev pripadao ili n. p. a, ako je korijen bio akutiran, ili n. p. b, ako nije imao akuta. Danas je malo pridjeva s tim završetkom i malo potvrda o njima u radovima o novoštokavskim govorima.

U ekscerpiranoj građi nalazimo samo četiri potvrde: *òbal, nágal* (SR, Mi, Bl)/*nágā* (Po) *tòpāl* i *okrúgā* (Po). Pridjevi *nágal/nágā* i *okrúgā* imaju oblike n. p. B, a pridjevi *òbal* i *tòpāl* oblike n. p. C. Za govore Makarskoga primorja i Kurtović Budja (2009: 133) bilježi n. p. C kod pridjeva *tòpāl – tòpla – tòplo*, a Šimundić (1971: 130) u govorima Imotske krajine i Bekije uz n. p. A *nágā – nágla – náglo* nalazi i n. p. C *nágā – nágla – náglo*. Čurković (2014: 183) u govoru Bitelića bilježi samo n. p. C: *òbal – òbla – òblo, tòpāl – tòpla – tòplo*.

4.6. Pridjevi na *-en* (*-ѣнѣ, *-енѣ-)

Naglasna paradigma A

n. p. A	m. r.	ž. r.	sr. r.
Slivno Ravno	lānen	lānena	lāneno
Mihalj	rāžen	rāžena	rāženo
Blace	vātren	vātrena	vātreno
Podgradina	vūnen	vūnena	vūneno

SR, Mi, Bl, Po n. p. A: *cāklen, lānen, lēden, mèden, rāžen, svīlen, vātren, vòden, vūnen, zòben*

Naglasna paradigma B

n. p. B	m. r.	ž. r.	sr. r.
Slivno Ravno	čṛven	čṛvena	čṛveno
Mihalj	pōšten	poštèna	poštèno
Blace	rùmen	rumèna	rumèno
Podgradina	šàren	šàrena	šàreno

SR, Mi, Bl, Po n. p. B: *čṛven, màlen, pōšten, rùmen, stùden, šàren, zèlen*

Pridjevi koji danas završavaju na *-en* nastali su od pridjeva koji su u praslavenskome završavali na **-ęnъ*, **-enъ*-, no budući da je to irelevantno za sinkronijsku obradu naglasnih paradigama, u radu ih nećemo razdvajati u posebne skupine.

Iz primjera je uočljivo da su potvrđene samo dvije naglasne paradigme: n. p. A i n. p. B. Vidljivo je i da svi gradivni pridjevi koji označavaju da je nešto izrađeno/napravljeno od nečega idu po oblicima n. p. A: *rāž > rāžen, zôb > zòben, càklo > càklen, vùna > vùnen, lān > lānen* itd., a oni koji označuju boje po oblicima n. p. B: *šàren – šarèna – šarèno*.

Vidović (2013: 166) u govorima Dobranja i Vidonja od pridjeva koja završavaju na *-en* donosi samo one koji označuju boje: *zèlen – zelèna – zelèno, čṛven – crvèna – crvèno, kàfen – kafèna – kafèno* i oni su dijelom n. p. B, kao i u slivanjskim govorima. Šimundić (1971: 129–130) u govorima Imotske krajine i Bekije bilježi da pridjev *càklen* ima oblike n. p. B, vjerojano analogijom prema pridjevima *čṛven, zèlen, màlen, pōšten, šàren, zèmljen*, koji su u tim govorima dijelom n. p. B. I Ćurković (2014: 181) u govoru Bitelića bilježi da pridjevi *čṛven – crvèna – crvèno, rùmen – rumèna – rumèno, zèlen – zelèna – zelèno* pripadaju n. p. B.

4.7. Pridjevi na -av (*-avъ)

Naglasna paradigma A

n. p. A	m. r.	ž. r.	sr. r.
Slivno Ravno	bàlav	bàlava	bàlavo
Mihalj	čitav	čitava	čitavo
Blace	tràlav	tràlava	tràlavo
Podgradina	mùtav	mùtava	mùtavo

SR, Mi, Bl n. p. A: *bàlav, blèsav, čàžav, čitav, čüpav, dlàkav, gàrav, gṛbav, gùbav, kìlav, klìlav, kṛžlav, lùkav, mṛšav, mùtav, pjègav, pṛlav, ṛžav, škìlav, šùgav, tràlav, žìlav*

Po n. p. A: *bàlav, blèsav, čàžav, čitav, čüpav, dlàkav, gàrav, gṛbav, gùbav, kìlav, klìlav, kṛvav, lùkav, mṛšav, mùtav, ṛžav, škijav, šùgav, tràjav, žìlav*

Naglasna paradigma C

n. p. C	m. r.	ž. r.	sr. r.
SR, Mi, Bl	kṛ̌vav	kṛ̌váva	kṛ̌vavo

SR, Mi, Bl n. p. C: kṛ̌vav

Kod pridjeva koji završavaju na *-av* u slivanjskim govorima nije zabilježena n. p. B. Prevladala je n. p. A sa stalnim naglaskom na osnovi. Možemo zaključiti da u toj paradigmi nema kolebanja, odnosno očekivano se ostvaruje kratkosilazni naglasak u svim primjerima, osim u pridjevu *čitav* (SR, Mi, Bl)/*čítav* (Po).

Govori Slivna Ravnoga, Mihalja i Blaca iznimno čuvaju polazni oblik n. p. c u pridjevu *kṛ̌vav*, dok je u govoru Podgradine zabilježen prelazak u n. p. A: *kṛ̌vav* – *kṛ̌vava* – *kṛ̌vavo*, vjerojatno analogijom prema ostalim pridjevima, ali i pod utjecajem susjednih zapadnoštokavskih govora u kojima, kao i govorima Makarskoga primorja, nema potvrde za postojanje n. p. C kod pridjeva koji završavaju na *-av*.

U susjednim zažapskim govorima dulji se nastavak *-āv* i pridjev prelazi u n. p. B: *kṛ̌vāv* – *krvāva* – *krvāvo* (Vidović 2014: 33). Šimundić (1971: 128) bilježi da taj pridjev može biti dijelom n. p. A i n. p. C: *kṛ̌vāv* – *kṛ̌vāva/krvāva* – *kṛ̌vāvo* u govorima Imotske krajine i Bekije. Bošnjak Botica i Menac-Mihalić (2006: 38) u govoru Lovreća pokraj Imotskoga također bilježe sačuvanu n. p. C kod pridjeva *kṛ̌vāv*, uz napomenu da kod mladih govornika prevladava oblik n. p. A. U Vrgorskoj pak krajini pridjev *krvav* pripada n. p. A (Kapović, usmeno).

4.8. Pridjevi na -ok (*-окъ)*Naglasna paradigma B*

n. p. B	m. r.	ž. r.	sr. r.
Slivno Ravno	đubok	đubòka	đubòko
Mihalj	širok	širòka	širòko
Blace	visok	visòka	visòko
Podgradina	žestok	žestòka	žestòko

SR, Mi, Bl, Po n. p. B: đubok, širok, visok, žestok

U slivanjskim je govorima zabilježeno tek nekoliko pridjeva koji završavaju na *-ok* i svi pripadaju n. p. B, čime ti govori ne odstupaju od ostalih novoštokavskih govora u kojima je situacija identična.

Tako Vidović (2013: 166) u zažapskim govorima također nalazi da pridjevi *đubok*, *širok* i *visok* imaju oblike n. p. B. Kurtović Budja (2009: 132) u govorima Makarskoga primorja pridjeve *đubok*, *širok* ubraja u naglasni tip B, kao i Šimundić (1971: 129), s tim da u je govorima Imotske krajine potvrđena duljina: *đubòk*, *širòk*, *visòk*. I u govoru Bite-lića u Sinjskoj krajini pridjevi *đubok* i *visok* dijelom su n. p. B (Ćurković 2014: 181).

4.9. Ostali pridjevi

Naglasna paradigma A

n. p. A	m. r.	ž. r.	sr. r.
Slivno Ravno	kīsevo	kīsela	kīselo
Mihalj	mànit	mànita	mànito
Blace	sīrov	sīrova	sīrovo
Podgradina	věsel	věsela	věselo

SR, Mi, Bl n. p. A: *bògat, gòtov, kīsevo, gādļiv, jèdnak, lāgan, lāžļiv, m̀anit, m̀arļiv, m̀èkān, milòstiv, òhol, p̀ernat, p̀itom, p̀ogan, sīrov, s̀đdit, st̀ŗpļiv, v̀elik, svàdļiv*

Po n. p. A: *bògat, gòtov, kīsel, gādživ, jèdnak, lāgan, lāžživ, m̀anit, m̀èkān, milòstiv, m̀ŗtav, òhol, òpāk, p̀ernat, p̀itom, p̀ogan, sīrov, s̀đdit, st̀ŗpjiv, v̀elik, v̀esel, svàdjiv*

Naglasna paradigma B

n. p. B	m. r.	ž. r.	sr. r.
Slivno Ravno	dèbevo	debèla	debèlo
Mihalj	m̀ŗtav	m̀ŗtva	m̀ŗtvo
Blace	dàlek	dalèka	dalèko
Podgradina	šúpaj	šúpja	šúpje

SR, Mi, Bl n. p. B: *dàlek, dèbevo, gòlem, m̀ŗtav, šúpaļ*

Po n. p. B: *dàlek, dèbel, gòlem, šúpaj*

Naglasna paradigma C

n. p. C	m. r.	ž. r.	sr. r.
SR, Mi, Bl	òpāk	opāka	òpāko
SR, Mi, Bl	věsevo	vesèla	věselo

SR, Mi, Bl n. p. C: *òpāk, vèsevo*

Na kraju ćemo prikazati i ostale pridjeve zabilježene u slivanjskim govorima. Iz prikazanih podataka vidljivo je da prevladavaju oblici n. p. A. U govorima Slivna Ravnoga, Mihalja i Blaca zabilježene su sve tri paradigme, a u govoru Podgradine samo n. p. A i n. p. B.

Pridjev *dèbevo* (SR, Mi, Bl)/*dèbel* (Po) ostao je dijelom n. p. B, kako je i u drugim štokavskim govorima, primjerice u zažapskim govorima, oblikom *dèbel* (Vidović 2013: 166), u govorima Makarskoga primorja (Kurtović Budja 2009: 132), s oblikom *dèbejā – debèla – debèlo*, u govorima Badnja, Omiša, Sinja, Koteza (ikavskim govorima od Krke do Neretve) (Celinić i dr. 2010: 188), u govoru Bitelića u Sinjskoj krajini, s oblicima *dèbē/ dèbel – debèla – debèlo* (Ćurković 2014: 181), dok u govorima Imotske krajine i Bekije (Šimundić 1971: 129) pridjev *dèbejo* može imati i n. p. A: *dèbejo – dèbela – dèbelo*. I za

pridjev *dàlek* u ostalim štokavskim govorima nalazimo n. p. B. Tako je primjerice u zažapskim govorima (Vidović 2007: 209), govorima Makarskoga primorja (Kurtović Budja 2009: 132), u govoru Bitelića (Ćurković 2014: 181), te u govorima Imotske krajine i Bekije (Šimundić 1971: 129), ali uz duljenje: *dàlèk*. Zanimljivo je da je u govorima Slivna Ravnoga, Mihalja i Blaca dužina, koja je i očekivana prema psl. *mьr̥tvь, očuvana u pridjevu *mř̆tav*, dok u Podgradini bilježimo *mř̆tav*.

U govorima Slivna Ravnoga, Mihalja i Blaca u n. p. C ostaju pridjevi *òpàk*, *věsevo*, dok pridjev *jèdnak* prelazi u n. p. A. U nekim se govorima pridjev *jèdnak* očuvao u n. p. C. Staro je stanje zabilježeno u govoru Lovreća (Bošnjak Botica i Menac-Mihalić 2006: 38), dok u govoru mlađe populacije prevladava oblik n. p. C, čime se ti podatci podudaraju sa Šimundićevima (1971: 128) koji je zabilježio da u govorima Imotske krajine supostoje oblici n. p. A i n. p. C.

U govorima Makarskoga primorja pridjev *vesel* prešao je u n. p. A: *věsejā* – *věsela* – *věselo*, kako je i u govoru Bitelića u Sinskoj kraini zabilježila Ćurković (2014: 179), s oblicima *věsē/věsel* – *věsela* – *věselo*, dok u govorima Imotske krajine (Šimundić 1971: 127–128) pridjev *vesejo* može imati oblike n. p. A i n. p. C.

5. Zaključak

U svim je slivanjskim govorima ovjerena kategorija ‘određenost’/‘neodređenost’ u N jd. pridjeva svih triju rodova. Specifičnost je sklonidbe neodređenih i određenih pridjeva promjena *-òj > -òn* u D/L jd. ž. r., koja čini unutarnju diferencijaciju slivanjskih i zažapskih govora, u kojima je pak ta promjena marginalna. Kod određenih pridjeva tvrde osnove u govorima Slivna Ravnoga i Mihalja potvrđeni su i nastavci starih tvrdih osnova u I jd. m. i sr. r. *-ijē(n)*, G mn. *-ijē* i D/L/I mn. *-ijē(n)* m., s. r. i ž. r.

U slivanjskim se govorima kod korijenskih pridjeva ne razlikuju stara n. p. *a* i n. p. *b*, nego su uglavnom pridjevi postali dijelom n. p. C: *lāk* – *lāka* – *lākno*, što slivanjske govore povezuje s govorima Makarske i Vrgorske krajine. U svim je govorima dobro očuvana izvorna n. p. *c* kod pridjeva tipa *glūv* – *glūva* – *glūvo* i *mòćan* – *mòćna* – *mòćno* (SR, Mi, Bl)/ *mòćan* – *mòćna* – *mòćno* (Po), kao i kod pridjeva *òpāk*, *věsevo* i *kř̆vav*. Jedinu inovaciju primjećujemo u pridjeva s dugim korijenom koji završavaju na *-an*: *lādan* – *lādna* – *lādno*, kod kojih se izvorni dugosilazni naglasak u m. r. mijenja u dugouzlazni te oni postaju n. p. C₁ ili pak prelaze u n. p. B: *rúžan* – *rúžna* – *rúžno*. Kod pridjeva koji završavaju na *-an* očuvani su oblici stare n. p. *b*: *dúžan* – *dúžna* – *dúžno*, što slivanjske govore odvaja od vrgorskih i imotskih, u kojima dolazi do miješanih paradigama i prevladavanja n. p. C. Svi pridjevi koji označavaju boje, bilo korijenski: *žūt* – *žúta* – *žúto*, bilo oni sa sufiksom *-en*: *zēlen* – *zelēna* – *zelēno* čuvaju n. p. B, kako je i u ostalim ijekavskim zažapskim govorima te ikavskim govorima Makarske, Vrgorske i Sinjske krajine.

Literatura

- Benić, Mislav (2013) *Opis govora Kukljiće*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Bošnjak Botica, Tomislava, Mira Menac-Mihalić (2006) „Vokalizam i akcentuacija govora Lovreća”, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 32, 25–41.
- Gudek, Vedrana (2013) *Opis govora Gornje Konjščine*, diplomski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Celinić, Anita i dr. (2010) *Prinosi hrvatskoj dijalektnoj fonologiji*, Književni krug Split – Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Split – Zagreb.
- Crnić Novosel, Mirjana (2015) *Štokavski ikavski govori u Gorskom kotaru (fonološki i morfološki aspekt)*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Ćurković, Dijana (2014) *Govor Bitelića*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Halilović, Senahid (1996) *Govorni tipovi u međuriječju Neretve i Rijeke dubrovačke*, Bosansko-hercegovački dijalektološki zbornik 7, Institut za jezik, Sarajevo.
- Kapović, Mate (2011) „Historical Development of Adjective Accentuation in Croatian (suffixless, *-ьнъ and *-ькъ adjectives)”, *Baltistica*, VII, 103–448.
- Kapović, Mate (2015) *Povijest hrvatske akcentuacije. Fonetika*, Matica hrvatska, Zagreb.
- Kurtović Budja, Ivana (2009) *Govori Makarskoga primorja (fonologija i morfologija)*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Šimundić, Mate (1971) *Govor Imotske krajine i Bekije*, ANUBiH, Sarajevo.
- Vidović, Domagoj (2007) „Accentual alternations in Neo-Štokavian Ijekavian Dialects of Neretvanska Krajina”, *Tones and Theories: Proceedings of the International Workshop on Balto-Slavic Accentuation*, ur. Mate Kapović i Ranko Matasović, Zagreb, 199–211.
- Vidović, Domagoj (2013) „Naglasci u govorima i toponimiji Zažablja i Popova”, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 39, 1, 155–173.
- Vidović, Domagoj (2014) *Zažapska onomastika*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.
- Vukša Nahod, Perina (2014) „O slivanjskome području i o slivanjskim govorima”, *Petar Tutavac Bilić: hrvatski publicist, književnik, jezikoslovac i prevoditelj*, ur. Stjepan Šešelj, Zagreb, 13–27.
- Vukša Nahod, Perina (2015a) „Naglasak imenica e-vrste i i-vrste u slivanjskim govorima”, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 41, 1, 163–186.
- Vukša Nahod, Perina (2015b) „Valja nama preko rijeke/rike – iz fonologije mjesnoga govora Podgradine u Neretvanskoj dolini”, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 41, 1, 393–423.

SUMMARY

Perina Vukša Nahod

ACCENT PARADIGMS OF ADJECTIVES IN THE SLIVNO MUNICIPALITY

This paper is based on materials gathered in the field and provides a synchronic overview of the accent paradigms of adjectives in the Slivno municipality speech varieties found in Slivno Ravno, Mihalj, Blace and Podgradina. These speeches belong to the Eastern Herzegovinian border dialect and the Slivno-Zažablje speech type. Furthermore, accent variations in the other explored Štokavian speeches will be determined. Root (suffix-less) adjectives in the Slivno municipality speech varieties do not show the old a. p. *a* and a. p. *b*, but are mostly formed as a part of the a. p. *C*: *lāk – lāka – lāko* ‘easy’, which connects these speech varieties with the Makarska and Vrgorac municipality speech varieties. All the speeches have well preserved authentic a. p. *c* in adjectives such as *glūv – glūva – glūvo* ‘deaf’ and *mōčan – mōčna – mōčno* ‘mighty’ (SR, Mi, Bl) / *mōčan – mōčna – mōčno* (Po), and in adjectives such as *ōpāk* ‘tough’, *věsevo* ‘happy’ and *křvav* ‘bloody’. The only innovation is found in adjectives with a long root ending in *-an*: *lādan – lādna – lādno* ‘cold’, where the authentic long falling accent in *m*. changes into the long rising one, thus becoming a. p. *C*₁, or it changes to a. p. *B*: *rūžan – rúžna – rúžno* ‘ugly’. Adjectives ending in *-an* have preserved the form of the old a. p. *b*: *dūžan – dūžna – dūžno* ‘indebted’, which distinguishes the Slivno municipality speech varieties from those of Vrgorac and Imotski where paradigms are mixed and where the a. p. *C* prevails. All adjectives referring to colour, whether they are suffix-less (root): *žūt – žūta – žūto* ‘yellow’ or whether they end in the suffix *-en*: *zēlen – zelèna – zelèn* ‘green’, have a. p. *B*. just like the other Ijekavian speech varieties of the Zažablje municipality and the Ikavian varieties of the Makarska, Vrgorac and Sinj municipalities.

Key words: *Štokavian dialect; Slivno-Zažablje speech type; adjectives; accent paradigms*